SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Eduskunnan hallintovaliokunnalle
hav@eduskunta.fi

K2023-21 1(3)

18.9.2023

Lausuntopyyntönne: HaVK/7/2023/vp, 6.9.2023

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ RAJAVARTIOLAITOKSEN RIKOSTORJUNTALAIN MUUTTAMISESTA

Suomen Asianajajaliitolta (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) on pyydetty lausuntoa hallituksen esityksestä Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain muuttamisesta (HE 7/2023 vp). Asianajajaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen ja pyydettynä lausuntona esittää seuraavaa.

Ehdotusta koskevat yleiset huomiot

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva 3 luku muistuttaa olennaisilta osiltaan pakkokeinolain 10 luvun säännöksiä salaisista pakkokeinoista. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan tavoitteena tulee olla se, että myös esityksessä ehdotettavat Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 3 luvun muutokset rinnastuvat sisällöltään 1.10.2023 voimaan tulevia pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muutoksiin (laki 452/2022 ja 492/2023).

Vaikka nyt käsillä on Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaa koskeva lain muuttaminen, Asianajajaliitto ehdottaa lainvalmistelijoille tulevaisuutta varten harkittavaksi, että salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva lainsäädäntö yhdenmukaistettaisiin siten, että eri toimijoiden salaisia tiedonhankintakeinoja koskevat säännökset olisivat samassa säädöksessä, esimerkiksi pakkokeinolaissa.

Asianajajaliitto pitää muiden lausunnonantajien tavoin perusteltuna sitä, että pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja ja poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja koskevia säännöksiä uudistetaan yhdenmukaisesti, ja että muutokset ja sääntely ovat mahdollisimman saman sisältöisiä. Yleisellä tasolla Asianajajaliitto pyytää hallintovaliokuntaa kiinnittämään huomiota liikenne- ja viestintäministeriön lausunnossaan esille tuomaan ongelmaan lainvalvonta- ja turvallisuusviranomaisten jatkuvasti kasvavaan toimivaltuuksien lisäämiseen ja tähän liittyviin ongelmiin sekä suhteellisuus- että tarpeellisuusvaatimusten määrittelyssä.

Asianajajaliitolla ei edellä esitetyn lisäksi ole huomautettavaa esitysluonnokseen yleisellä tasolla. Asianajajaliitto pitää esityksen tavoitteita hyväksyttävinä ja esityksessä esitettyjä muutoksia pääosin kannatettavina.

Asianajajaliitto toistaa kuitenkin tässäkin yhteydessä aiemmin esiintuomansa ongelman, ettei salaisten pakkokeinojen käytön kohteena olevalla henkilöllä ole tässä laissa, sen ehdotetuissa muutoksissa tai muuallakaan salaisia pakkokeinoja koskevassa lainsäädännössä oikeutta saattaa käytettyjen pakkokeinojen laillisuutta jälkikäteen tuomioistuimen tutkittavaksi. Pakkokeinojen käytön valvonta on lisäksi, vuosittaista kertomusta lukuun ottamatta, uskottu pakkokeinoja käyttävälle viranomaiselle itselleen. Asianajajaliitto kehottaa vakavasti harkitsemaan tehokkaan jälkivalvonnan keinoja niin kansalaisten perusoikeuksien kuin viranomaistoiminnan luottamuksenkin turvaamiseksi.

Esitysluonnoksen säädösehdotuksia koskevat yksityiskohtaiset huomiot

Laki Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain muuttamisesta

a) 16 §, televalvonta ja sen edellytykset

Asianajajaliitolla ei ole erityistä huomautettavaa esitettyyn muutokseen.

b) 18 §, televalvonnasta päättäminen

Asianajajaliitolla ei ole erityistä huomautettavaa esitettyyn muutokseen.

c) 23 §, peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Asianajajaliitolla ei ole erityistä huomautettavaa esitettyyn muutokseen.

d) 25 §, tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Asianajajaliitolla ei ole erityistä huomautettavaa esitettyyn muutokseen.

e) 39 §, menettely tuomioistuimessa

Asianajajaliitolla ei ole erityistä huomautettavaa esitettyyn muutokseen.

f) 44 §, kuuntelu- ja katselukiellot

Asianajajaliitolla ei ole erityistä huomautettavaa esitettyyn muutokseen.

g) 50 §, televalvonnan teknisen kuuntelun ja teknisen laitetarkkailun keskeyttäminen

Asianajajaliitolla ei ole erityistä huomautettavaa esitettyyn muutokseen.

h) 52 §, salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittaminen

Asianajajaliitolla ei ole erityistä huomautettavaa esitettyyn muutokseen. Asianajajaliitto viittaa kuitenkin siihen, mitä edellä on tuotu esiin yleisiä huomioita koskevassa lausumassa. Asianajajaliitto tuo esiin, että hallituksen esityksessä on viitattu jälkikäteisten oikeusturvakeinojen käytön mahdollistamiseen, vaikka itse lakiesityksessä ei ole ehdotettu mitään jälkivalvontaan liittyviä oikeusturvakeinoja yksilön perusoikeuksien sekä viranomaisiin kohdistuvan luottamuksen turvaamiseksiA. Asianajajaliitto toteaa, että virkasyytemenettely ei korvaa asianmukaista jälkivalvontaa.

i) 55 §, viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuus ja pääsy eräisiin tiloihin

Asianajajaliitolla ei ole erityistä huomautettavaa esitettyyn muutokseen.

Asianajajaliitolla ei ole huomautettavaa esityksen kohdissa 7.2–10 esitettyyn. Kohdassa 7.2. esitettyä määritelmämuutosta Asianajajaliitto pitää kannatettavana.

11 kohta
Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Asianajajaliitto viittaa edellä esittämiinsä seikkoihin, mutta katsoo, kuten esityksessä on todettu, ettei lain voimaansaattaminen edellytä perustuslain säätämisjärjestystä. Kyse on Asianajajaliiton käsityksen mukaan pääasiassa olemassa olevien toimivaltuuksien käyttöön oikeutettujen viranomaistahojen pienehköstä laajentamisesta ja esityksessä on asianmukaisesti tuotu esiin sekä suhteellisuus- että tarpeellisuusvaatimukset.

Asianajajaliitto toistaa kuitenkin edellä esittämänsä huolen lainvalvonta- ja turvallisuusviranomaisten toimivaltuuksien jatkuvasta laajentamisesta ja toteaa, ettei rikostorjunnan varjolla tule supistaa kansalaisten perusoikeuksia nykytilaa enempää. Asianajajaliitto myös katsoo, että jälkivalvontaan liittyvien oikeusturvakeinojen puute on omiaan heikentämään luottamusta viranomaistoimintaan, joka on yleisesti suomalaisessa yhteiskunnassa ollut korkealla tasolla.

Helsingissä 18. päivänä syyskuuta 2023

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Pekka Ylikoski, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosprosessioikeuden asiantuntijaryhmässä.